№ 1(42) 2025
НАУКА і ТЕХНІКА СЬОГОДНІ
серії: право, економіка, педагогіка, техніка, фізико-математичні науки

УДК 364.3

https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-1(42)-172-181

Пархета Вікторія Іванівна доктор філософії зі спеціальності 081 «Право», доцент кафедри соціальних і правових дисциплін, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, тел. (04744) 3-40-44, https://orcid.org/0000-0003-2774-4790

ДЕЯКІ ПИТАННЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОСЛУГИ СУПРОВОДУ ПІД ЧАС ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У період розбудови незалежної України у фокусі постійної уваги перебувають освіта осіб з особливими освітніми потребами, сприяння реалізації прав на особистісний розвиток, пошук ефективних стратегій втілення теоретичних та практичних засад рівного доступу до якісної освіти таких громадян, більшість з яких має інвалідність. Відповідно до взятих Україною зобов'язань однією із стратегічних цілей державної політики у сфері захисту прав осіб з інвалідністю є створення суспільного середовища рівних можливостей для таких осіб та їх інтеграція у суспільне життя, переосмислення поточних освітніх і соціальних послуг для створення системи підтримки, що забезпечить суспільну активність та незалежність осіб з інвалідністю.

Статтю присвячено нормативному регулюванню соціальної послуги супроводу дітей з особливими освітніми потребами під час інклюзивного навчання. Окреслено суть і зміст такої соціальної послуги, особливості її надання.

Сьогодні активно розвивається система інклюзивної освіти, коли діти з особливими освітніми потребами навчаються в умовах закладів освіти практично нарівні з однолітками. Саме принцип рівних можливостей у задоволенні своїх нагальних потреб лежить в основі інклюзії. Інклюзія є кінцевим етапом створення безбар'єрного середовища, в умовах якого будь-який член суспільства може безперешкодно вчитися, працювати та отримувати різні послуги. Наявність проблеми інтеграції людей з особливими потребами в суспільство зумовлена, з одного боку, наявними в них обмеженнями розвитку, а з іншого – недосконалістю системи соціальних послуг, яка через певні причини виявляється недоступною.

Послуга супроводу в нашій країні є ще недостатньо розповсюдженою, але затребуваною. Про що свідчить загальна статистика кількості дітей з інвалідністю, і, на жаль, воєнні дії, що відбуваються на території держави, лише збільшують кількість таких дітей. Тож потреба в інклюзивній освіті і, відповідно, в послузі супроводу під час інклюзивного навчання лише зростатиме.

У статті висвітлено низку проблем організації виокремлено практичні прогалини з надання послуги та запропоновані шляхи усунення прогалин та коригування норм які регулюють відносини з інклюзивного навчання дитини з особливими потребами та її супроводу.

Ключові слова: базова соціальна послуга, інклюзивне навчання дитини з особливими потребами, супровід дитини.

Parkheta Viktoriia Ivanivna PhD in Law, Associate Professor of the Departmentof Social and Legal Disciplines, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, tel. (04744) 3-40-44 https://orcid.org/0000-0003-2774-4790

SOME ISSUES OF PROVIDING SOCIAL SERVICE SUPPORT DURING INCLUSIVE EDUCATION

Abstract. In the period of development of independent Ukraine, the education of persons with special educational needs, promotion of the right to personal development, and the search for effective strategies to implement the theoretical and practical principles of equal access to quality education for such citizens, most of whom have disabilities, have been in the focus of constant attention. In accordance with Ukraine's commitments, one of the strategic goals of the state policy in the field of protection of the rights of persons with disabilities is to create a social environment of equal opportunities for such persons and their integration into public life, rethinking current educational and social services to create a support system that will ensure the social activity and independence of persons with disabilities.

The article is devoted to the normative regulation of the social service of support for children with special educational needs in inclusive education. The essence and content of such a social service, as well as the peculiarities of its provision, are outlined.

Today, the system of inclusive education is actively developing, when children with special educational needs study in educational institutions almost on an equal footing with their peers. It is the principle of equal opportunities to meet their immediate needs that underlies inclusion. Inclusion is the final stage of creating a barrier-free environment in which any member of society can study, work and receive various services without hindrance. The problem of integrating people with special needs into society is caused, on the one hand, by their developmental disabilities, and, on the other hand, by the imperfection of the social services system, which is inaccessible for various reasons.

Support services are not yet widespread in our country, but they are in demand. This is evidenced by the general statistics of the number of children with disabilities, and, unfortunately, the military actions taking place on the territory of the state only increase the number of such children. Therefore, the need for inclusive

education and, accordingly, for support services during inclusive education will only grow.

The article highlights a number of problems of the organisation, identifies practical gaps in the provision of services and suggests ways to eliminate gaps and adjust the norms governing the relationship between inclusive education of a child with special needs and support.

Keywords: basic social services, inclusive education of a child with special needs, child support.

Постановка проблеми. В сучасних умовах нестабільності та непевності, що супроводжують воєнний стан, основні інститути суспільства, включаючи відносини у сфері освіти, соціальних послуг, зазнають суттєвих змін. На теперішньому етапі трансформації українського суспільства значної актуальності набувають питання гуманізму, толерантності, недискримінації. Особливо це стосується категорії людей з обмеженими можливостями. Яскравим прикладом інтеграції людей з інвалідністю в суспільство стало впровадження інклюзивної освіти в Україні. В свою чергу, трансформація національної системи освіти для осіб з особливими освітніми потребами , яка відбувається сьогодні, має на меті усунути низку суттєвих неузгодженостей, пов'язаних з правовими, соціальними питаннями. Нині система освіти активно адаптується до індивідуальних потреб кожної дитини і створює для них спеціальні умови для отримання освіти, відповідно до рекомендацій фахівців, На практиці впровадження інклюзивної освіти може стикатись з рядом складнощів, зокрема, з необхідністю забезпечення супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Тому одночасно із освітньою діяльністю для дітей з особливими освітніми потребами надаються і соціальні послуги. Дослідження практики надання соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання є надзвичайно важливим, оскільки дозволить визначити ключові проблеми організації надання послуги та шляхи їх вирішення, що в подальшому покращить доступ до інклюзивної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інклюзивного навчання, соціалізації дітей з особливими потребами досліджували В. Бондар, І. Дмітрієва, А. Євтухова, В. Ляшенко, І. Іванова, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Савченко, О та ін. Питання інклюзивної освіти вивчали вчені А. Колупаєва, К. Кольченко, Т. Кузьменко, П. Таланчук та інші вчені. Тема соціального супроводу та соціальної роботи розкривається в дослідженнях І. Звєрєвої, Г. Лактіонової, Ж. Петрочко, І. Трубавіної та ін. Питання супроводу інклюзивного навчання вивчали Т. Бут, С. Гайдукевич, Н. Дятленко, О. Лещенко, О. Оксенюк та ін. І все ж таки питання щодо надання якісних соціальних послуг населенню, зокрема питання надання базової соціальної послуги супроводу дитини з особливими потребами при інклюзивному навчанні все ще недостатньо висвітлено і потребують подальших розробок.

Мета статті – дослідження порядку надання соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання та визначення прогалин з надання даної базової послуги, окреслення перспектив та шляхів вдосконалення супроводу під час інклюзивного навчання.

Виклад основного матеріалу. За останні п’ять років в Україні кількість учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах ЗЗСО збільшилась більш ніж удвічі. У 2023/2024 навчальному році кількість учнів з особливими освітніми потребами сягала 40354 осіб, функціонувало 29321 інклюзивних класів [7]. За офіційною інформацією Черкаської ОДА інклюзивне навчання забезпечує 279 закладів освіти області, з яких – 202 заклади загальної середньої освіти та 77 дошкільних закладів. У них функціонує 584 класи та 128 дошкільних груп. Охоплено 1 018 дітей з ООП, зокрема 764 учні закладів загальної середньої освіти та 254 дитини з числа вихованців закладів дошкільної освіти.

Крім цього, на базі трьох Черкаських міських шкіл створено та функціонують 10 спеціальних (інтегрованих) класів для 116 дітей із ООП. Для забезпечення освітнього процесу дітей з ООП у закладах освіти введено 631 посаду асистента вчителя та вихователя (517 посад асистента вчителя і 114 асистентів вихователя).В області функціонує 25 інклюзивно-ресурсних центрів (далі – ІРЦ) та обласний ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти при КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», який здійснює методичне та аналітичне забезпечення діяльності ІРЦ області, проводить аналіз даних щодо фахівців, які надають психолого-педагогічні, корекційно-розвиткові послуги дітям з ООП, здійснює підвищення професійної компетентності педагогічних працівників ІРЦ та закладів освіти [8]. Поширюється практика інтегрування дітей з особливими освітніми потребами до загальноосвітнього простору, відповідно активізуються наукові дослідження, спрямовані на обґрунтування науково-теоретичних та науково-методичних засад інклюзивного навчання[4, с.49].

З метою створення комфортного освітнього середовища, попередження проблеми взаємодії нормотипових дітей та дітей з інвалідністю у 2020 році було внесено зміни до Закону України «Про освіту», де п.12 ст.1 визначено поняття інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників[5, с.249]. Крім того п.13 ст.1 даним Законом передбачається створення інклюзивного освітнього середовища, тобто умов, способів та засобів, за яких діти з інвалідністю зможуть здобувати навчання - отримати своє право на освіту [12]. Організація такого навчання з наданням психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг здійснюється

також відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» [13] та «Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 р. [9]

З метою дотримання прав та задоволення потреб дітей під час інклюзивного навчання, держава на законодавчому рівні, передбачає базову соціальну послугу з супроводу дітей з ООП під час інклюзивного навчального процесу. Така послуга супроводу розроблена й офіційно введена до переліку соціальних послуг наказом Міністерства соціальної політики від 17.08.2018 № 1174 «Про затвердження Змін до Переліку соціальних послуг, що надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати».

Відповідно до пункту 6 статті 16 Закону України «Про соціальні послуги» [14], послуга супроводу під час інклюзивного навчання визначена як базова та внесена до Класифікатора соціальних послуг, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 23.06.2020 р. , зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 09.07.2020 р. за № 643/34926 [11] . Надавати таку послугу може соціальний робітник, один з батьків, або уповноважена ним особа. Для ефективного впровадження такої послуги розроблено Державний стандарт супроводу під час інклюзивного навчання (далі – Стандарт), затверджений наказом Міністерства соціальної політики України від 23.12.2021 року, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 21.01.2022 за № 72/37408 [10]. Стандарт передбачає, що за навчання дитини відповідає асистент вчителя, а за побутові потреби – асистент дитини, який не має права втручатися у навчальний процес. Його основне завдання: допомогти дитині з особливими потребами під час харчування, миття рук, перевдягання, відвідування туалету, супровід під час пересування навчальним закладом; певною мірою соціальний робітник розвантажує батьків дитини з ООП. Крім того, Стандарт спрямований на визначення змісту та обсягу, норм і нормативів, умов та порядку надання соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання. Відповідно до пункту 3 розділу IX Стандарту асистент дитини (учня) повинен володіти знаннями та навичками, відповідати кваліфікаційним вимогам і в обов'язковому порядку пройти навчання з питань надання такої послуги, організоване обласними центрами соціальних служб із залученням представників громадських об'єднань, міжнародних, благодійних та інших неурядових організацій, що мають досвід надання соціальної послуги.

Послуга супроводу під час інклюзивного навчання проводиться асистентом дитини після оцінки індивідуальних потреб дитини, розробки індивідуального плану соціальної послуги та укладення договору про надання соціальної послуги. Персональні потреби дитини оцінює спеціаліст із

соціальної роботи за участі команди педагогічного та психологічного супроводу дитини. Через місяць з дати надання соціальної послуги можуть повторно переглядатися персональні потреби дитини з метою внесення коректив в індивідуальний план надання соціальної послуги[3,с.13].

Таким чином була напрацьована необхідна нормативна база для якісного надання соціальної послуги супроводу. Проте через повномасштабне російське вторгнення повноцінне запровадження цієї послуги довелося відкласти. Але по мірі того, як освітні заклади почали повертатися до звичного режиму навчання, це питання знову набуло актуальності. І в цій ситуації важливо, наскільки тепер громади готові до запровадження цієї послуги, адже для батьків вона безкоштовна і фінансується з місцевих бюджетів.

Територіальні громади, реалізуючи свої соціальні функції, формують систему надання соціальної підтримки та допомоги різним категоріям населення. Надання соціальних послуг і соціальний захист найважливіші делеговані повноваження органам територіальних громад після проведення реформи децентралізації.

У минулому році у деяких громадах Харківщини, Чернігівщини, Київщини, Житомирщини та на Вінниччині запровадили послугу супроводу під час інклюзивного навчання. Однак, попри актуальність та затребуваність у багатьох інших регіонах зокрема і на Черкащині, така послуга не запроваджена, на офіційних сайтах управлінь соціального захисту територіальних громад інформаційні картки такої соціальної послуги взагалі відсутні. Нажаль це свідчить про низький рівень зацікавленості органів місцевого самоврядування до розвитку послуг для дітей з ООП та їхніх сімей.

Розглянемо кілька моделей реалізації послуги супроводу під час навчання для дітей з особливими потребами, такий позитивний досвід є важливим і заслуговує на увагу. Наприклад, задля забезпечення надання соціальної послуги супроводу у м. Києві Департамент соціальної та ветеранської політики КМДА провів 5 конкурсів з пошуку виконавця цієї послуги. Однак вони не дали результатів через відсутність заявок. Оскільки головними вимогами до виконавця є висока кваліфікація фахівців, які переважно працюють у приватному секторі, та його відповідність державним стандартам. Попри складнощі наприкінці 2024 року конкурс відбувся, і переможцем визнано ГО «Спілка Самаритян України Київське Об'єднання». Ця організація має відповідні ресурси та досвід»[6].

Не менш успішний досвід запровадження послуги віднайшли у м. Вінниці. Так, аби така послуга була започаткована, департамент соціальної політики Вінницької міської ради подав заявку на участь в пілотному проєкті «Розвиток соціальних послуг». Однією з умов участі є фінансування соціальної послуги з бюджету територіальної громади не менше 20% від запитуваного обсягу. Депутати міськради на сесії підтримали рішення щодо

надання соціальної послуги під час інклюзивного навчання. Для втілення проєкту спеціальне навчання пройшли 9 людей, зокрема і батьки дітей, які потребують супроводу. Вже у листопаді 2024 року вони супроводжували дев'ятьох дітей, які навчалися у школі №33, де організовані інклюзивні класи. Підготовкою займалась ГО «УСІ», яка долучилася до реалізації проєкту[15].

Відповідно до Стандарту рішення про надання дитині асистента за рахунок бюджетних коштів ухвалює структурний підрозділ з питань соціального захисту населення. Для цього батькам чи законним представникам дитини потрібно отримати висновок інклюзивно-ресурсного центру та написати заяву на ім’я керівника закладу освіти. Після цього керівник закладу має звернутись з відповідним клопотанням до місцевої влади. Готувати асистентів дитини мають обласні центри соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді. Обсяг підготовки – 60 академічних годин. Однак, на сьогодні центри соціальних служб не проводять навчання зазначених фахівців з причини відсутності затвердженої Міністерством соціальної політики України програми навчання, таким чином на практиці отримати таку послугу складно[2, с.45-46]. Тому варто в першу чергу розробити єдині підходи та вимоги для сертифікації тренерів з інклюзивної освіти, створити реєстр сертифікованих тренерів.

Надавати послугу спроводу можуть як родичі дітей, так і уповноважені ними особи (соціальні робітники, фізичні особи підприємці), які офіційно отримують оплату. Один соціальний робітник супроводжує одну дитину. Важливо зрозуміти, що родичі дитини, якщо вони не пройшли відповідне навчання та не отримали сертифікат, не мають права перебувати з дитиною в навчальному закладі під час освітнього процесу [1]. Недостатній рівень кадрового забезпечення та компетенцій для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами також є проблемою. Для її вирішення можливо, варто до пошуку осіб які можуть супроводжувати дитину з особливими потребами та отримання ними кваліфікаційних та професійних навичок, залучати державну службу зайнятості.

Як не дивно, досі проблемою є і низький рівень обізнаності батьків про наявні послуги, їхній зміст, можливості для звернення та порядку їх отримання (особливо в сільській місцевості). Тому, органам місцевого самоврядування потрібно забезпечити інформування населення про наявні освітні, соціальні, реабілітаційні послуги та шляхи звернення за ними, одночасно використовуючи різні канали комунікації (електронні, друковані, усні у вигляді тематичних зустрічей, обговорень, презентацій) з урахуванням особливостей цільових груп.

Висновки. Отже, супровід дитини з особливими освітніми потребами під час інклюзивного навчання передбачає створення комфортного середовища з метою адаптації особливої дитини до навчання та взаємодії, організації

позанавчальної діяльності, дозвілля, індивідуальної роботи зі стимулювання її індивідуально-корекційного розвитку, залучення батьків до соціально-педагогічної підтримки своїх дітей з інвалідністю, створення безбар'єрного середовища для всіх учасників інклюзивного навчання. За останні роки в Україні прийнята ціла низка законів та підзаконних актів, що стосуються інклюзивної освіти загалом та послуги супроводу під час інклюзивного навчання зокрема. Як свідчить приклад успішних кейсів впровадження послуги супроводу під час інклюзивного навчання проблеми можна і потрібно вирішувати. Розвиток соціальних послуг у громадах, в тому числі, для дітей з особливими потребами, сприятиме забезпеченню їх інтересів та соціалізації. Тому виявлення й усвідомлення проблемних питань організації системи надання соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання її якості, вчасності, доступності та адресності є надзвичайно важливими для довгострокових соціальних змін.

Література:

1. Асистент дитини: в Україні поступово запроваджують соцпослугу супроводу дітей під час інклюзивного навчання URL: https://unn.ua/news/asystent-dytyny (дата звернення: 05.01.2025)

2. Гриценко Г.М.,Бескровна І.А. Правове регулювання інклюзивного навчання у процесі адміністративної реформи у державі. *Актуальні проблеми права: теорія і практика* №2 (44), 2022. с.42-53

3. Данилюк М., Дмитришин М., Горан Т. Цифровізація соціальних послуг. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 8. С. 11-15.

4. Кремень, В.Г., Луговий, В.І. Топузов, О.М.. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021 . 384 с.

5. Лещенко О. Г. Соціально-педагогічний супровід дитини з інвалідністю в інклюзивному закладі освіти. *Вісник Запорізького національного університету.* Педагогічні науки № 1 (34). 2020 с.246-252

6. Офіційний портал Києва: Київ запровадив нову соціальну послугу супроводу під час інклюзивного навчання URL:https://kyivcity.gov.ua/news/ (дата звернення: 05.01.2025)

7. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України URL: https://mon.gov.ua (дата звернення: 05.01.2025)

8. Офіційний портал Черкаської обласної державної адміністрації URL:https://ck-oda.gov.ua

(дата звернення: 05.01.2025)

9. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021- п#Text (дата звернення: 05.01.2025)

10. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання: затв. наказом Мінсоцполітики України від 23.12.2021 № 718. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-22 (дата звернення: 02.01.2025)

11. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг: затв. наказом Мінсоцполітики України від 23.06.2020 № 429. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20 (дата звернення: 29.12.2024)

12. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 29.10.2022)

13. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text (дата звернення: 29.10.2022)

14. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19 (дата звернення: 29.10.2022)

15. Укрінформ: У Вінниці запровадили соціальну послугу супроводу дітей під час інклюзивного навчання URL:https://www.ukrinform.ua/rubric-yakisne-zhyttia/3343272 (дата звернення: 29.10.2022)

References:

1. Asystent dytyny: v Ukraini postupovo zaprovadzhuiut sotsposluhu suprovodu ditei pid chas inkliuzyvnoho navchannia [Child's assistant: Ukraine is gradually introducing a social service to support children in inclusive education] Retrieved from: https://unn.ua/news/asystent-dytyny [in Ukrainian]

2. Hrytsenko H., Beskrovna I. (2022) Pravove rehuliuvannia inkliuzyvnoho navchannia u protsesi administratyvnoi reformy u derzhavi [Legal regulation of inclusive education in the process of administrative reform in the state]. *Topical issues of law: theory and practice,* 2 (44), 42-53 [in Ukrainian]

3. Danyliuk M., Dmytryshyn M., Goran T. (2023) Tsyfrovizatsiia sotsialnykh posluh [Digitalization of social services] *Economics. Finances. Law,* 8, 11-15 [in Ukrainian].

4. Kremen, V.H., Luhovyi, V.I., Topuzov O.M. (2021) Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini [National report on the state and prospects of education development in Ukraine] Kyiv : KONVI PRINT [in Ukrainian].

5. Leshchenko O. G. (2020) Sotsialno-pedahohichnyi suprovid dytyny z invalidnistiu v inkliuzyvnomu zakladi osvity [Social and pedagogical support of a child with disability in an inclusive educational school]. *Herald of Zaporizhzhia National University. Pedagogical Sciences,* 1 (34), 246-252[in Ukrainian].

6. Ofitsiinyi portal Kyieva: Kyiv zaprovadiv novu sotsialnu poslugu suprovodu pid chas inklyuzivnogo navchannya [Official portal of Kyiv: Kyiv has introduced a new social service of support during inclusive education] Retrieved from :https://kyivcity.gov.ua/news/ [in Ukrainian].

7. Ofitsiinyi sait Ministerstva osvity i nauky Ukrainy [Official website of the Ministry of Education and Science] Retrieved from: https://mon.gov.ua [in Ukrainian].

8. Ofitsiinyi portal Cherkaskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii [Official portal of the Cherkasy Regional State Administration] Retrieved from: https://ck-oda.gov.ua [in Ukrainian].

9. Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkliuzyvnoho navchannia u zakladakh zahalnoi serednoi osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15 veresnya 2021 roku № 957 [*On Approval of the Procedure for Organising Inclusive Education in General Secondary Education Institutions: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 15,2021*] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-p#Text [in Ukrainian].

10. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu sotsialnoi posluhy suprovodu pid chas inkliuzyvnoho navchannia: zatverdzeno nakazom Minsotspolityky Ukrainy vid 23.12.2021 № 718 [*On Approval of the State Standard of Social Support Services for Inclusive Education: approved by the Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine, dated December 23, 2021№ 718*] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-22 [in Ukrainian].

11. Pro zatverdzhennia Klasyfikatora sotsialnykh posluh: zatv. nakazom Minsotspolityky Ukrainy vid 23 chervnya 2020 roku № 429 [On approval of the Classifier of social services *approved by the Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine, dated June 23, 2020 № 429]* Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20 [in Ukrainian].

12. Zakon Ukrainy Pro osvitu: vid 05 veresnya 2017 roku № 2145-VIII *[Law of Ukraine on Education from September 5, 2017 № 2145-VIII*] (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text [in Ukrainian].

13. Zakon Ukrainy Pro povnu zahalnu seredniu osvitu: vid 16 sichnya 2020 № 463-IX [*Law of Ukraine on complete general secondary education from January 16, 2020№ 463-IX]* (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text [in Ukrainian].

14. Zakon Ukrainy Pro sotsialni posluhy: vid 17 sichnya 2019 roku № 2671-VIII [*Law of Ukraine on social services from January 17, 2019№ 2671-VIII]* (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19 [in Ukrainian].

15. Ukrinform: u Vinnytsi zaprovadyly sotsialnu posluhu suprovodu ditei pid chas inkliuzyvnoho navchannia [Ukrinform:Social service to support children in inclusive education introduced in Vinnytsia] Retrieved from: https://www.ukrinform.ua/rubric-yakisne-zhyttia/3343272 [in Ukrainian].